

Sygn. akt VIII U 1733/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 lutego 2014 r.

Sąd Okręgowy w Gdańsku VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Elżbieta Trybulec- Czernek

Protokolant: st. sekr. sąd. Barbara Urmańska

po rozpoznaniu w dniu 13 lutego 2014 r. w Gdańsku

sprawy J. S. i R. S.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek odwołania J. S. i R. S.

od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

z dnia 18 kwietnia 2012 r. nr (...) /15

I. zmienia zaskarżone decyzje i stwierdza , że:

a) ubezpieczony J. S. nie jest zobowiązany do zwrotu kwoty 13.659,50 zł (trzynaście tysięcy sześćset pięćdziesiąt dziewięć złotych 50/100) pobranej w okresie od 01 grudnia 2009r. do 28 lutego 2012r. tytułem części uzupełniającej emerytury rolnej

b) ubezpieczona R. S. nie jest zobowiązana do zwrotu kwoty 17.074,72 zł (siedemnaście tysięcy siedemdziesiąt cztery złote 72/100) pobranej w okresie od 01 grudnia 2009r. do 28 lutego 2012r. tytułem części uzupełniającej emerytury rolnej;

II. zasądza od pozwanego na rzecz ubezpieczonej R. S. kwotę 60,00 zł (sześćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

III. zasądza od pozwanego na rzecz ubezpieczonego J. S. kwotę 60,00 zł

(sześćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

/na oryginale właściwy podpis/

Sygn. akt VIII U 1733/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 18 kwietnia 2012 r. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego wstrzymał wypłatę emerytury J. S. i zobowiązał go do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w kwocie 13.659,50 zł części uzupełniającej emerytury

rolnej za okres od 1 grudnia 2009 r. do 28 lutego 2012 r. z uwagi na okoliczność, że w dniu 16 listopada 2009 r. otrzymał gospodarstwo rolne.

Decyzją z dnia 18 kwietnia 2012 r. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego wstrzymał również wypłatę emerytury R. S. i zobowiązał ją do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w kwocie 17.074,72 zł części uzupełniającej emerytury rolnej za okres od 1 grudnia 2009 r. do 28 lutego 2012 r. z uwagi na okoliczność, że w dniu 16 listopada 2009 r. otrzymała gospodarstwo rolne.

Zarówno J. S., jak i R. S. odwołali się od powyższych decyzji, wnosząc o ich uchylenie oraz o zasądzenie na ich rzecz od organu rentowego kosztów sądowych, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Równocześnie wnieśli o wezwanie na rozprawę i przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków R. W. oraz D. W. na okoliczność wydzierżawiania przez nich gruntu rolnego od listopada 2009 r., zobowiązanie organu rentowego do doręczenia ubezpieczonym pouczenia o zdarzeniach powodujących utratę prawa lub zawieszenie prawa do świadczeń, obejmującego w szczególności skutki dla ubezpieczonych i braku pisemnej formy umowy dzierżawy nabytej nieruchomości w kontekście uznania wypłaconego świadczenia za nienależne oraz o przeprowadzenie dowodu z dokumentacji z akt rentowych.

W uzasadnieniu ubezpieczeni wskazali, że należąca do nich nieruchomość ma powierzchnię 1,04 ha, z czego 0,75 ha to grunty orne, a 0,18 ha (0,135 ha przeliczeniowego) podlega opodatkowaniu podatkiem rolnym. Dodatkowo od listopada 2009 r. nieruchomość ta jest przedmiotem umowy dzierżawy w zamian za jej utrzymanie R. W.. Umowa została zawarta w formie ustnej, ponieważ ubezpieczeni nie wiedzieli o konieczności zachowania formy pisemnej oraz zgłoszenia umowy do ewidencji gruntów. Umowa dzierżawy w formie pisemnej została zawarta w dniu 27 marca 2012 r.

W odpowiedzi na powyższe odwołania organ rentowy wniósł o ich oddalenie. W uzasadnieniu wskazał natomiast, że w dniu 16 listopada 2009 r. J. i R. S. otrzymali grunty rolne o powierzchni przekraczającej 1 ha fizyczny i nie poinformowali o tym fakcie organu rentowego. Zawarty w umowie dzierżawy zapis, że użytkowanie gruntu nastąpiło w listopadzie 2009 r. na podstawie umowy ustnej nie stanowi podstawy do odstąpienia od żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w postaci części uzupełniającej emerytury, ponieważ powinna ona być sporządzona na piśmie na okres co najmniej 10 lat z osobą inną niż wymienione w art. 28 ust. 4 pkt 1a-d ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników i zarejestrowana w ewidencji gruntów i budynków. Ponadto, organ wskazał, że ubezpieczeni zostali pouczeni o zasadach zawieszania wypłaty części uzupełniającej emerytury. Umowa dzierżawy spełnia wszelkie wymogi od dnia jej zarejestrowania, tj. od dnia 27 lipca 2012 r.

Zarządzeniem z dnia 18 lipca 2012 r. tyt. Sąd połączył powyższe sprawy do wspólnego prowadzenia i rozpoznania pod sygnaturą akt VIII U 919/12.

Wyrokiem z dnia 9 listopada 2012 roku, sygn. akt VIII U 919/12, Sąd Okręgowy w Gdańsku oddalił odwołania ubezpieczonych.

Wskutek apelacji ubezpieczonych od powyższego wyroku, Sąd Apelacyjny w Gdańsku wyrokiem z dnia 25 września 2013 roku uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Gdańsku, tutejszemu Wydziałowi, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach procesu.

Sąd, po ponownym rozpoznaniu sprawy, ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 16 marca 1984 roku J. i R. małżonkowie S. nabyli do majątku wspólnego nieruchomość, obejmującą działkę nr (...), o powierzchni 1,80 ha, położoną w M., w powiecie (...).

Niesporne.

Powyższa nieruchomości obejmuje 1,04 ha użytków rolnych, 0,19 ha drogi i 0,57 ha nieużytków. Z 1,04 ha użytków rolnych opodatkowane podatkiem rolnym jest 0,18 ha.

Dowód: § 1 umowy objętej aktem notarialnym – kserokopia wypisu – k. 198 verte akt ubezpieczeniowych, kserokopia nakazu płatniczego – k. 27 – 28 akt sprawy.

W dniu 24 lipca 1996 roku J. i R. małżonkowie S. ww. nieruchomości sprzedali R. D.. Ten z kolei, w dniu 5 października 2001 roku, sprzedał tę nieruchomości D. i R. małżonkom Ł. - córce i zięciowi ubezpieczonych.

Niesporne.

Z dniem 15 czerwca 2008 roku J. i R. małżonkowie S. zakończyli prowadzenie działalności rolniczej w zakresie działów specjalnych produkcji rolnej.

Dowód: decyzja o ustaniu ubezpieczenia społecznego rolników wraz z uzasadnieniem – k. 69 akt ubezpieczeniowych, zaświadczenie Naczelnika Urzędu Skarbowego – k. 152 akt ubezpieczeniowych.

Ubezpieczony J. S. od dnia 1 lipca 2008 roku nabył prawo do wcześniejszej emerytury rolnej. Świadczenie to przysługiwało do wypłaty w części składkowej i części uzupełniającej, zawieszanej w 25% z powodu nieukończenia pełnego wieku emerytalnego, tj. 65 lat. Po upływie każdego roku organ rentowy zwiększa część uzupełniającą o 5%. W pełnej wysokości świadczenie to jest wypłacane ubezpieczonemu od maja 2013 roku, a więc od miesiąca, w którym ubezpieczony ukończył 65 lat.

R. S. od dnia 1 lipca 2008 roku nabyła prawo do wcześniejszej emerytury rolnej. Świadczenie to przysługiwało do wypłaty w części składkowej i części uzupełniającej, zawieszanej w 10% z powodu nieukończenia pełnego wieku emerytalnego, tj. 60 lat. Po upływie każdego roku pozwany zwiększał część uzupełniającą o 5%. W pełnej wysokości świadczenie wypłacane jest ubezpieczonej od września 2010 r., a więc od miesiąca, w którym ukończyła 60 lat.

Niesporne.

Decyzje o przyznaniu prawa do emerytury w punkcie 4 zawierały pouczenia odnośnie zasad zawieszania lub zmniejszania wypłaty części uzupełniającej emerytury.

Dowód: decyzje – k. 158 – 161 akt ubezpieczeniowych.

W dniu 16 listopada 2009 roku D. i R. małżonkowie Ł. darowali ww. nieruchomości o powierzchni 1,80 ha, położoną w M., w powiecie (...) J. i R. małżonkom S..

Niesporne.

Pomimo nabycia w drodze darowizny nieruchomości rolnej, małżonkowie S. nie wznowili prowadzenia działalności rolniczej.

Dowód: zeznania ubezpieczonego przesłuchanego w charakterze strony – 00:20:28 – 00:27:06 płyta CD w kopercie – k. 136

W dniu 27 marca 2012 roku R. i J. małżonkowie S. zawarli z R. i J. małżonkami W. umowę dzierżawy gruntów rolnych, tj. działki (...), (...) – 0,57, (...) – 0,21, z wyjątkiem działki o pow. 0,86 ha – na okres 10 lat.

Umowa dzierżawy została w tym samym dniu zarejestrowana w ewidencji gruntów i budynków Starostwa Powiatowego w K..

Na ww. umowie dzierżawy, po § 5, zostało odrębnie zapisane, iż „użytkowanie gruntu nastąpiło w listopadzie 2009 roku na podstawie umowy ustnej”.

Powyższa umowa dzierżawy stanowiła potwierdzenie stanu faktycznego, tj. ustnej umowy dzierżawy zawartej przez ubezpieczonych w latach 80-tych z ojcem R. W., w ramach której R. i D. małżonkowie W. użytkują grunt rolny w ten sposób, że utrzymują ten grunt w stanie zachowawczym. Jako tzw. czynsz dzierżawy małżonkowie W. odbierają od małżonków S. nawóz z kurnika, za którego wywiezienie ubezpieczeni musieliby płacić.

Aktualnie umowa dzierżawy jest w dalszym ciągu realizowana.

Dowód: kserokopia umowy dzierżawy – k. 196 – 197 akt ubezpieczeniowych, zeznania świadka D. W. – 00:03:08 – 00:09:13 płyta CD w kopercie – k. 136, zeznania świadka R. W. – 00:09:13 – 00:17:50 płyta CD w kopercie – k. 136, zeznania ubezpieczonego przesłuchanego w charakterze strony – 00:20:28 – 00:27:06 płyta CD w kopercie – k. 136.

Decyzją z dnia 18 kwietnia 2012 r. organ rentowy wstrzymał wypłatę emerytury J. S. i zobowiązał go do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w kwocie 13.659,50 zł części uzupełniającej emerytury rolnej za okres od 1 grudnia 2009 r. do 28 lutego 2012 r. z uwagi na okoliczność, że w dniu 16 listopada 2009 r. otrzymał gospodarstwo rolne.

Również decyzją z dnia 18 kwietnia 2012 r. organ rentowy wstrzymał również wypłatę emerytury R. S. i zobowiązał ją do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w kwocie 17.074,72 zł części uzupełniającej emerytury rolnej za okres od 1 grudnia 2009 r. do 28 lutego 2012 r. z uwagi na okoliczność, że w dniu 16 listopada 2009 r. otrzymała gospodarstwo rolne.

Niesporne.

Stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o dokumenty zgromadzone w aktach sprawy, w tym aktach ubezpieczeniowych, bowiem żadna ze stron postępowania nie kwestionowała ich rzetelności oraz autentyczności i brak było, w ocenie Sądu, przesłanek, by odmówić im przymiotu wiarygodności. Sąd uznał za wiarygodne zeznania przesłuchanych w sprawie świadków D. W. i R. W., którzy stanowczo zeznali, iż ubezpieczeni w spornym okresie nie prowadzili żadnej działalności rolniczej. Zeznania ubezpieczonego przesłuchanego w charakterze strony Sąd ocenił jako wiarygodne, bowiem znalazły one potwierdzenie w zeznaniach świadków.

Sąd, po ponownym rozpoznaniu sprawy, zważył, co następuje:

Odwołania J. i R. małżonków S. należało uwzględnić.

Zgodnie z przepisem art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników (t.j. Dz. U. z 2003 roku, poz. 1403 ze zm.), wypłata emerytury lub renty rolniczej z ubezpieczenia ulega częściowemu zawieszeniu na zasadach określonych w ust. 2-8, jeżeli emeryt lub rencista prowadzi działalność rolniczą.

Zawieszenie wypłaty dotyczy:

- 1) części uzupełniającej emerytury rolnej lub renty rolnej z tytułu niezdolności do pracy,
- 2) emerytury lub renty inwalidzkiej z ubezpieczenia społecznego rolników indywidualnych i członków ich rodzin w części równej 95% emerytury podstawowej

- i obejmuje całość lub określony ułamek tej części świadczenia; ilekroć w ust. 3 i 5-7 jest mowa o zawieszeniu wypłaty w całości, w połowie albo w jednej czwartej - rozumie się odpowiednio zawieszenie wypłaty tej części świadczenia, jej połowy albo jednej czwartej (ust. 2).

Wypłata ulega zawieszeniu w całości, jeżeli emeryt lub rencista nie zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej, z zastrzeżeniem ust. 5-7 i 9-11 (ust. 3).

Uznaje się, że emeryt lub rencista zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej, jeżeli ani on, ani jego małżonek nie jest właścicielem (współwłaścicielem) lub posiadaczem gospodarstwa rolnego w rozumieniu przepisów o podatku rolnym

i nie prowadzi działu specjalnego, nie uwzględniając: gruntów wydzierżawionych, na podstawie umowy pisemnej zawartej co najmniej na 10 lat i zgłoszonej do ewidencji gruntów i budynków, osobie niebędącej:

a) małżonkiem emeryta lub rencisty,

b) jego zstępny lub pasierbem,

c) osobą pozostającą z emerytem lub rencistą we wspólnym gospodarstwie domowym,

d) małżonkiem osoby, o której mowa w lit. b lub c (ust. 4 pkt 1).

Zgodnie z treścią przepisu art. 138 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t. j. Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) – stosowanego z mocy art. 52 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłat świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia był pouczona o braku prawa do ich pobierania (ust. 2 pkt 1). Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie było, czy R. i J. małżonkowie S. prowadzili działalność rolniczą w okresie od 16 listopada 2009 roku do 28 lutego 2012 roku. Przez działalność rolniczą należy rozumieć prowadzenie działalności w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej, w tym ogrodniczej, sadowniczej, pszczelarskiej i rybnej (art. 6 pkt 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników).

Nie można jednak zgodzić się ze stanowiskiem organu rentowego, iż samo stwierdzenie własności lub posiadania gospodarstwa przez rolnika uzasadnia zawieszenie części uzupełniającej świadczenia, ponieważ decydujące znaczenie ma ustalenie, czy na tych gruntach jest prowadzona działalność rolnicza w rozumieniu art. 6 pkt 3 powołanej ustawy. Taka wykładnia powołanych przepisów wynika z utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego. Przywołać tu można między innymi uchwałę z dnia 6 maja 2004 r. II UZP 5/2004 OSNP 2004/22 poz. 389, zgodnie z którą wypłata części uzupełniającej świadczenia rolnika, który, będąc właścicielem lub posiadaczem gospodarstwa rolnego, faktycznie nie prowadzi w nim działalności rolniczej w rozumieniu art. 6 pkt 3 powołanej ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, nie ulega zawieszeniu na podstawie art. 28 ust. 1 i 3 w związku z ust. 4 tej ustawy. Z przeprowadzonego przez Sąd postępowania dowodowego wynika, iż R. i J. małżonkowie S. z dniem 15 czerwca 2008 roku zakończyli prowadzenie działalności rolniczej w zakresie działów specjalnych produkcji rolnej. Niespornym jest, iż w dniu 16 listopada 2009 roku nabyli w drodze darowizny nieruchomości o pow. 1,80 ha. Jednakże działalność rolnicza nie została przez nich wznowiona. W dniu 27 marca 2012 roku ubezpieczeni zawarli z R. i J. małżonkami W. umowę dzierżawy działki (...), (...)- 0,57, (...) – 0,21, z wyjątkiem działki o pow. 0,86 ha – na okres 10 lat, która to umowa stanowiła potwierdzenie stanu faktycznego. Jak wynika ze zgodnych zeznań świadków D. W., R. W., ubezpieczonego, w latach 80-tych ubezpieczeni zawarli z ojcem R. W. ustną umowę dzierżawy gruntów i taki stan, pomimo zmian właścicieli nieruchomości, trwał. Powtórzyć należy, iż pisemna umowa dzierżawy stanowi potwierdzenie takiego stanu rzeczy. W okresie od 16 listopada 2009 roku do 28 lutego 2012 roku małżonkowie W. utrzymywali grunty należące formalnie do ubezpieczonych, ponosili oni nakłady konieczne do zachowania gruntów. W toku postępowania ubezpieczeni wykazali, iż w okresie od 16 listopada 2009 roku do 28 lutego 2012 roku nie prowadzili działalności rolniczej. Zgodnie z przepisem art. 1 ustawy z dnia 15 listopada 1984 roku o podatku rolnym (t. j. Dz. U. z 2013 roku, poz. 1381 ze zm.), opodatkowaniu podatkiem rolnym podlegają grunty sklasyfikowane w ewidencji gruntów i budynków jako użytki rolne lub jako grunty zadrzewione i zakrzewione na użytkach rolnych, z wyjątkiem gruntów zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej innej niż działalność rolnicza. W myśl zaś przepisu art. 2 ust. tej ustawy, za gospodarstwo rolne uważa się obszar gruntów, o których mowa w art. 1, o łącznej powierzchni przekraczającej 1 ha lub 1 ha przeliczeniowy, stanowiących własność lub znajdujących się w posiadaniu osoby fizycznej, osoby prawnej albo jednostki organizacyjnej, w tym spółki, nieposiadającej osobowości prawnej. Sąd ustalił, iż nieruchomość nabyta przez ubezpieczonych w dniu 16 listopada 2009 roku obejmuje 1,04 ha użytków rolnych, 0,19 ha drogi i 0,57 ha nieużytków. Jak wynika z nakazu płatniczego za 2012 rok, z 1,04 ha użytków rolnych opodatkowane podatkiem rolnym jest 0,18 ha. Nieruchomość ubezpieczonych nie stanowi zatem gospodarstwa rolnego w rozumieniu

ustawy o podatku rolnym. Do ubezpieczonych ma zatem zastosowanie przepis art. 28 ust. 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Ubezpieczeni nie są właścicielami gospodarstwa rolnego w rozumieniu przepisów o podatku rolnym i z dniem 15 czerwca 2008 roku zakończyli prowadzenie działalności rolniczej w zakresie działów specjalnych produkcji rolnej. Ubezpieczeni nie musieli zatem wykazywać, iż nie prowadzą działalności rolniczej. Mając powyższe na uwadze, Sąd, na mocy art. 477⁽¹⁴⁾ § 2 k.p.c. w związku z przywołanymi wyżej przepisami, orzekł jak w pkt I wyroku. O kosztach zastępstwa procesowego Sąd orzekł w punkcie II wyroku, na podstawie przepisów art. 108 § 1 k.p.c., art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c., § 4 ust. 1, § 11 ust. 2 w zw. z § 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.). Sąd uznał kwotę 60 zł za adekwatną do nakładu pracy pełnomocnika oraz wkładu pracy pełnomocnika w przyczynienie się do jej rozstrzygnięcia, mając na uwadze charakter sprawy.

SSO Elżbieta Trybulec - Czernek